

Den gamle protokol og nøgleromanen

af Pauli Høegh

I forbindelse med, at jeg midt i hedeølgen i august 1995 arbejdede på en artikel i anledning af den socialdemokratiske partiforenings 90 års jubilæum, fik jeg samtidig lejlighed til at gennemlæse nogle gamle protokoller fra perioden. Den ældste er fra 1905 og spænder over næsten 58 år, frem til 1963.

Under læsningen stødte jeg på en oplysning om, at partiforeningens formand, lærer L. A.V. Andersen, i 1908 bliver afskediget fra sit embede, angiveligt alene på grund af sit medlemskab af Socialdemokratiet. Protokollen nævner ingen detaljer om sagens forløb, men min medfødte nysgerrighed bliver vakt, og for muligvis at finde mere om sagen bladrer jeg i mine otte eksemplarer af Tåsinge Årbog... og heldet er med mig: På side 77 i årgang 1987 finder jeg Hans Høite Hansens artikel »Hvad er skrevet om Tåsinge?« Her er nævnt en nøgleroman af forfatteren Marius Jantzen: »Under Administration«. Jantzen er omtalt flere steder i protokollen, så turen går fluks til Svendborg bibliotek, hvor romanen findes frem fra magasinet.

Og ganske rigtigt: Jantzen er dybt involveret i det politiske arbejde og samtidig en god ven og støtte for partiforeningen. Hans roman, som (ud over lærerens afskedigelse) omhandler ret så skandaløse tilstande i landsognet, må have vakt opsigt i det snævre samfund, da den udkom i 1908.

I det følgende vil jeg, med citater og uddrag fra protokol og roman, forsøge at spinde en rød tråd mellem protokollens tørre og ordknappe saglighed og forfatterens mere subjektive og digteriske beskrivelse af de samme begivenheder. Det skal bemærkes, at Andersen i romanen kaldes Arvesen, og at forfatteren omtaler sig selv som Ilmer.

En fane til foreningen

Protokollen: »Søndag den 27. Januar 1907 afholdtes Generalforsamling hos Gæstgiver L.Skov i Troense. Kassereren oplæste Regnskabet der godkendtes. Til Bestyrelsen valgtes Lærer L. Andersen, Landet, (Formand) (...) Paa forslag af Lærer Andersen blev Hr. M. Jantzen enstemmig optaget som Æresmedlem af Foreningen. Hr. Jantzen tilbød at afholde et Foredrag i Februar Måned og at skænke Foreningen det derved indkomne Overskud til Anskaffelsen af en Fane til Foreningen. Tilbudet modtoges med Tak.«

Romanen side 114: »Arvesen tog derpaa Ordet og foreslog at Foreningen som en Hædersbevisning mod en af »de gamle« optog Ilmer som Æresmedlem. Denne uventede Ære nødte Gæsten til at replicere (...) Jeg har,

Marius Jantzen

Under Administration

Studier og Billeder af
Øbo-Kultur.

Kristiania
Johansen & Nielsens Bogtrykkeri
1908

Romanens titelblad.

begyndte han, et opgør i Anmarch mod Øens Ungdomsforening. D'Herrer bad mig om endnu et Foredrag, men efter hvad der senere er passeret, er der fra min Side kun Tale om Afdrag. (...) Selve Foredraget - hvis Foreningen samtykker - vil jeg holde til Fordel for det Fanefond, der nylig var hentydet til. (...) Og hvis d'Herrer Medlemmer nu er i stand til at holde Hemmeligheden inden Døre ligger der noget humoristisk i den Tanke, at mange af Gaardmandsklassen paa den Maade ufrivillig kommer til at yde et Bidrag til deres Arvefjende: den røde Fane«.

Protokollen: »Lørdag den 16. Februar 1907 holdt Hr. Jantzen i Landet Forsamlingshus et Foredrag om Japan (den gule Fare). Der var mødt ca. 120 Mennesker, som paahørte det fortrinlige Foredrag med stor Opmærksomhed. (...) Overskudet blev 19 Kr. 64 Øre. Dette Beløb er tilligemed 15 Kr. af Foreningens Kassebeholdning den 5. Marts 1907 indsat i Svendborg Amt Sparekasse«.

Romanen side 117: »Foredragsemnet var: Det nuværende Japan - den overhængende »gule Fare«. (...) Men Emnet laa for fjernt særlig for Landboere«.

Senere på foråret har man, ved stor offervilje, indsamlet de fornødne midler og får fremstillet en fane hos malermester R. P. K. Rasmussen i Svendborg. Pris 150 kroner – rigtig mange penge i 1907!

En politisk fyring

Protokollen: »Søndag den 26. April 1908 indfandt Socialdemokratisk Forening og Beboere af Landet Skoledistrikt sig i Landet Skole for at tage Afsked med Lærerfamilien. Paa socialdemokratisk Forenings Vegne overrakte Kasseren Hans Andersen, Knudsbølle, en Erintringsgave til Lærer Andersen og Hustru, idet han saa smukt bad dem ikke se paa Gavens Størrelse, men erindre, at den var skænket af de smaa Hjem, der saa haardt havde Brug for deres Midler selv. Foreningen ville ikke aner-

kende anden Grund til Lærer Andersens Afskedigelse end hans Virksomhed som Socialdemokrat. Gaven bestod af et smukt Kaffe-service med Inskription. En Fotograf tog et Billede af Deltagerne. Harmen over at Forholdene i Landet tillod, at en saadan Afskedigelse kunne finde Sted kom kraftigt til Orde« (...)

Afskedigelsen af lærer Andersen var helt klart politisk motiveret og et resultat af en sammensværgelse anstiftet af sognets gårdmænd med velvillig bistand fra præst og skolekommission. Anstændigvis kunne man ikke uden videre forlange læreren afskediget, blot fordi han var socialdemokrat, så der sammenbryggedes en række anklagepunkter vedrørende Andersens embedsførelse, hans børns opførsel (der var ni!) samt hustruen Maries provokerende indlæg i »Socialdemokraten«. Det skal også med, at Andersen ikke tidligere i sin 11-årige tjeneste har været kritiseret for sit arbejde.

Romanen side 183-84: »Den nu reviderede og af Præsten godkendte Klage, lød i al Korthed paa at der paa Grund af Arvesens Uvillighed til at modtage en Røffel - Aar tilbage - for ofte at betjene sig af Spanskrøret, nu var opstaaet en Misfornøjelse hos den langt overvejende Del af Skoledistriktets Befolkning, saa at der i de fleste Hjem ikke taltes godt om Læreren. (...) Hvad er da Grunden til Utilfredsheden? spørges der videre (...) Jo - svares der - sikkert først og fremmest bristende Evner og Vilje hos Arvesen til at vinde Forældre og Børn, samt en vis Ligegyldighed i Tilsynet med Børnene, der slaar Ruder ind, river Hegn ned, gaar ind paa Naboens Mark og spreder Høstakkene, uden at det synes at blive paataalt af Hr. Arvesen. Videre: Ogsaa Hr. Arvesens Kone har ved sine Skrivelser i ..... »Social-Dem.«, hvor hun ikke generer sig ved at sætte baade Foreninger og Private i Gabestokken, bidraget til at forværre Forholdet«.

Protokollen indeholder ingen nærmere beskrivelse af afskedigelsen, hvorimod Jantzen ofrer sagen stor opmærksomhed i romanen.

Læreren forsvare sig

Romanen side 186-88, Arvesen: »Hvad Forholdet mellem Beboerne og mig angaar, da fornærmer jeg ingen. At der i de fleste Hjem ikke tales godt om Læreren, viser hvilken aandelig Raaddenskab, der maa herske i disse Hjem. Jeg har heller aldrig i de 11 aar jeg har været her hørt nogen tale godt om Præsten«.

Og nu skrues bissen på: »For at forstaa Sagen, maa man huske paa, at det er Øboere. En Del af dem er sandsynligvis degenererede, de er i Familie næsten allesammen. Dette har tillige til Følge, at hvis een føler sig fornærmet, føler de andre sig ogsaa fornærmede. Skolekommissionens Anmærkninger betegnede Arvesen som et Udslag af Præstens Had. Han er kun søgt af Bønderne - skrev han - og ivrer sig for dem i disse Dage, fordi det er i Overensstemmelse med hans Karakter: at gøre ondt. De tomme Kirkestole fortæller ellers om hvor upopulær Manden er. Han er den mest ondsindede og hadefulde Person, jeg kender.« (...)

I foråret 1908 modtager Andersen så omsider sin afskedigelse. Dog som et plaster på såret (og et udtryk for myndighedernes dårlige samvittighed?) med fuld pension og ret til at søge anden stilling.

Marius Jantzen rejser til Norge for at få udgivet sin roman (vil ingen herhjemme?) og protokollen refererer: »Lørdag den 11. April 1908 samledes Medlemmer af socialdemokratisk Forening hos M. Jantzen i hans Bolig i Nørreskov for at tilbringe en Aftens gemytligt Samvær med ham, før han rejser til Norge, hvor han vil lade sin Bog »Under Administration« trykke og udgive. - Lidt Malurt blandedes i Feststemningen ved Tanken om, at det var sidste Gang denne Stue husede os. Her havde vi ret af Hjertet følt os hjemme, mens han strøede ud for os af sine Oplevelser fra Jordens forskellige Egne«.

Om lærer Andersens videre skæbne har jeg intet kunnet opspore, og han nævnes ikke

yderligere i protokollen. Men da han havde ni børn, er der måske efterkommere, der ved bedre?

Vedrørende Marius Jantzen har jeg søgt oplysninger på biblioteket, men intet fundet. Tilsyneladende foreligger der heller ikke flere udgivelser fra ham. Imidlertid bragte »Svendborgposten« den 6. juni 1973 en artikel om Marius Jantzen: »Skovfogedsønnen fra Tåsinge flygtede til Norge« af Ib Dahl. Artiklen opbevares i Tåsinge lokalhistoriske Arkiv.

Derimod ser det ud til, at han i årene efter sin afrejse stadig har kontakt med vennerne på Tåsinge, for i januar 1911 optræder Jantzen for sidste gang i protokollen. Det ses, at referenten nok ikke har været undervist af lærer Andersen i dansk: »Af Æresmedlem Jansen var bleven tilsendt en Pengegave til en Bolle Puns, men da Medlemmerne blev enige om at benytte Pengene 7 K. 80 Øre til spise, vedtoges det at afholde Torskespisning i Vindby Kro Lørvdagen den 28/1. Kort efter en vellygget Torskespisning med Øl og Snaps aabnede Formanden den Halvaarlige Generalforsamling. Formanden andmodede Medlemmerne om at hver iser skrev et Kort eller Brev til Jansen, det vedtoges at Formanden sende et Brev med Tak fra hele Forsamlingen (...).«

Pauli Høegh, født 1932 i Randers, udlært kleinsmed og bosat på Tåsinge siden 1977. Bidragyder til novelleantologien »Arbejdsliv 2« (Fremad 1981.) Vinder af Morgenpostens novellekonkurrence 1981. Desuden forfatter til adskillige artikler, digte og debatindlæg, fortrinsvis i den lokale Fyns Amts Avis.

Kilder:

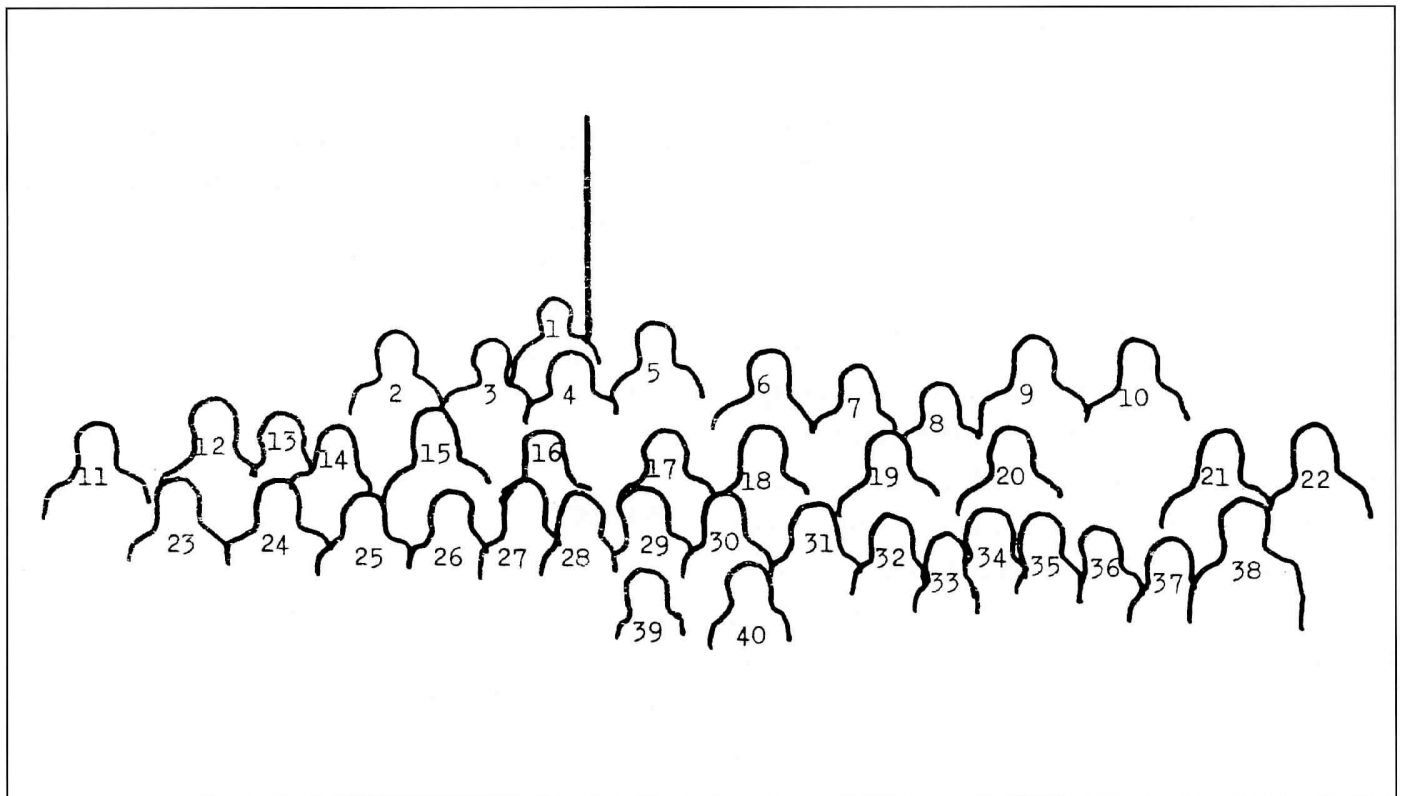
Forhandlingsprotokol for Socialdemokratisk Forening for Thorseng 1905 - 1963.

Jantzen, Marius: »Under Administration«, Studier og Billeder af Øbo- Kultur, Kristiania 1908.

Medlemmer af »Taasinge Socialdemokratisk Forening«. Fotograferet d. 26. april 1908 foran Lundby Skole, i anledning af lærer L. A. V. Andersens bortrejse fra skolen.

Navneliste til foto:

1. ved fanen: Andreas Weber, husmand, Knudsbølle.

øverste række, fra venstre:

2. Rasmus Andersen (Hvid), skovarbejder, Nørreskov.
3. Peder Jacobsen Skov, uddeler, Strammelse Brugsforening.
4. Hans Andersen (Væver), Knudsbølle.
5. Niels Hansen Espensen, husmand og maler, Nørreskov.
6. Rasmus Andersen Svop, snedker, Strammelse.
7. C. W. Hansen, skræddermester, Troense.
8. Otto Christoffersen (Viemand), skomagere og sadelmagersvend, Lundby.
9. Kristoffer Peder Simonsen (Fyn), arbejdsmand, Knudsbølle.
10. Henrik Sommer, arbejdsmand, Gl. Nyby.

midterste række, fra venstre:

11. Søren Andersen Skov, sadelmager, Lundby.
12. Laurits Valdemar Anton Andersen, lærer, Lundby Skole.
13. Niels Poulsen, snedker og musiker, Vornæs.
14. Lars Hansen (Rikke), murer, Strammelse.
15. Rasmus Carlsen Skov, husmand og fisker, Vornæs Skov.
16. Hans Mortensen, arbejdsmand, Lundby.
17. Jens Hansen Jensen Husman, husmand og møllersvend, Bjernemark.
18. Jens Nielsen Lærkegaard, husmand, Lundby.
19. Rasmus Kristian Hansen Krogh, arbejdsmand, Lundby.
20. Hans Andersen, smedemester, Vemmenæs.
21. Niels (Milius) Nielsen, tømrer og musiker, Troense.
22. Tønnesen, forretningsfører »Socialdemokraten«, Svendborg.

forreste række, fra venstre:

23. Karen Pedersen Skov, g.m. nr. 20.
24. Maren Caroline Christensen, g.m. nr. 2.
25. – ? –
26. Ane Kathrine Jensen, g.m. nr. 14.
27. Alma Marie Sofie Hansen, g.m. nr. 18.
28. barn, – ? –
29. Marie Andersen, lærer, L. A. V. Andersens kone, Lundby.
30. Rasmine Andersen, g.m. nr. 5.
31. – ? –
32. Bodil Marie Jensen, g.m. nr. 11.
33. barn, – ? –
34. Johanne Marie Andersen, g.m. nr. 9.
35. barn, – ? –
36. barn, – ? –
37. barn, – ? –
38. – ? –
39. barn, – ? –
40. barn, – ? –